

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΗ' (ΕΞΑΜΗΝΟ Β')

Σάββατο Ἀθήνα, 14 Αὐγούστου 1921

ΑΡΙΘ. 743 (ΦΥΛ. 4)

ΝΟΥΜΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΑΡΗΣ

Ποῦ τὸ σκέφτηκα πρὶν πιάσω τὴν πέννα νὰ γράψω γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ Νομά. Πῶς νὰ γράψῃ κανεὶς γιὰ δυὸ πρόσωπα πού συνήθισε ὡς τώρα νὰ τὰ γαπάει καὶ νὰ τὰ ἐχτιμάει, τί λέω; τοὺς χροιστάει κιάλας θνωμοσύνη, δίχως νὰ κινυνέψῃ νὰ παραξηγηθεῖ ἡ ἀμεροληψία του ἀπὸ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον, ἢ μὲ μιὰ ἀτυχή φράση του ἢ μὲ μιὰ του ἀνεξέλιχτη σκέψη;

Κι αὐτὸ μόνο; Ἐδῶ, ὅπως τὸ ξαίρουμε, ὁ κόσμος δὲν πολυστοίχεται νὰ βρεῖ τὴν ἀλήθεια. Κουτισμπολεῖ. «Τὰ μάθατε, καλέ; Ὁ Ψυχάρης χτυπάει τὸ Νομά, ὁ Ψυχάρης τοῦ δίνει τοῦ Ταγκόπουλου καὶ καταλαβαίνει, ὁ Ψυχάρης ἔφυγε ἀπὸ τὸ Νομά, συνεργάζεται τώρα μὲ κατὶ παιδιὰ πού ἄξαφνα τὸ ἀνακαλύψανε πῶς τὸν ἔχουνε καὶ δάσκαλό τους».

Ὁ Νομάς πού μιλῇ μὲ τὸν Ψ. σημείωσε ἕναν ἀγῶνα ψυχικῆς ἀπολύτρωσης καὶ πνευματικοῦ καθαρμοῦ καὶ πάνω στὴν δξύτητα τοῦ ἀγῶνα καὶ τῇ θέρμῃ τῆς μάχης φυσικὸ εἶναι νὰ γέννησε μίση, ν' ἀπλώσε παῖδη κι ὀχτροντες, — ὅπως κάθε τίμιος καὶ παλληκαρίσιος ἀγῶνας, — ἀντιμετωπίζει τώρα, πίσω ἀπὸ τὴν πύρινη πολεμικὴ τοῦ Ψ. ἕνα βρώμικο ρυάκι νὰ κυλάει μὲ σάπια, πράσινα νερά, ὅπου μέσα του κολιμποῦνε σιχαμερὰ σκουλήκια. Ὅλοι ὅσοι χτυπηθήκανε ἀπὸ τὸ Νομά, ὅσοι ἔσκαπαστήκανε, ὅσοι τοὺς ἔκανε νὰ πονέσουνε τὸ φῶς τῆς Ἀλήθειας, πού ξεχύνεται δεκαεννιά χρόνια τώρα ἀπὸ τίς τιμημένες του στῆλες, ὅλοι αὐτοὶ οἱ μικροὶ καὶ ταπεινοὶ ἀνθρωπάκηδες, ταμπορωθήκανε τώρα πίσω ἀπὸ τὸν Ψ. καὶ κραυγάζουνε «Καλὰ τὰ λέγαμε μεῖς. Νά, αὐτὸς εἶναι ὁ Νομάς! Ἀφοῦ ὡς καὶ ὁ Ψυχάρης τὸν ἀπαρνιέται».

Ἀς τοὺς ἀφήσουμε νὰ κραυγάζουνε, κι ἂς κοιτάξουμε τὸ ζήτημά μας.

Δυὸ εἶναι τὰ παράπονα τοῦ Ψυχάρη.

Πρῶτο: Ὁ Ταγκόπουλος δὲ δημοσίεψε ἕνα γράμμα του.

Δεύτερο: Ὁ Νομάς Μπολοσεβιτζί.

Λοιπὸ νὰ μὴν τὰ μασσοῦμε. Ὁ φίλος μας ὁ Ταγκόπουλος ἔπεσε δξῶ. Ὅσο ἔχει δηλώσει πῶς ὁ Νομάς εἶναι λεύτερο θῆμα, δὲν ἔπρεπε νὰ ἀφαιρέσει κι ἀπὸ τὸν Ψ. τὸ δικαίωμα νάπαντήσῃ μὲ ὅποιον τρόπο αὐτὸς ἔκρινε καλῆτερο, στὰ γραφόμενα τοῦ κ. Στάινμντζου.

Τί ἀπολογιέται σ' αὐτὸ ὁ Ταγκόπουλος; Πῶς ἤθελε — μᾶς ξεμυστηρεῖται — νὰ προφυλάξῃ τὸν Ψ. ἀπὸ τὴν ἐπίθεση τῶν ἀντιφρονοῦντων, μὴ θγοῦνε καὶ τὸν κακομεταχειριστοῦνε, ὅπως ἔγινε δὰ κιάλας. Ἦθελε δηλαδὴ νὰ κάνει τὸν κηδεμόνα τοῦ Ψ., σάμπως ὁ Ψ. νὰ εἶτανε κανένα μικρὸ παιδί καὶ νὰ

μὴν εἶχε στὸ νου του, γράφοντας ὅσα ἔγραψε γιὰ Κομμουνισμό, πῶς μπορούσε νὰ θροιστεῖ, μιὰ πού ἔχουμε ὄχι μόνο Κομμουνιστές, παρὰ καὶ Κομμουνιστικὸ κόμμα στὸν τόπο μας, μὲ ξεχωριστὸ μάλιστα δημοσιογραφικὸ ὄργανο.

Ἄδικο λοιπὸν ὁ φίλος μας ὁ Ταγκόπουλος.

Μὰ ὁ Ταγκ. μᾶς ξομολογίεται, μᾶς ὀρκίζεται: «Βρὲ παιδιά, δὲν τῶανα μὲ κακὸ σκοπὸ. Οὔτε τῇ Γαλλίᾳ ἤθελα νὰ θροίσω, οὔτε τῇ Γερμανίᾳ σκέφτηκα νὰ διαφεντέψω, οὔτε τῇ φιλίᾳ ἄλλου κανενὸς διανοήθηκα νὰ βάλω παραπάνω ἀπὸ τὴ φιλία τοῦ Ψυχάρη, πού μὲ συνεδέουνε μαζί του πολύχρονοι, ιστορικοὶ ἀγῶνες, μέρες δδύνης καὶ χαρᾶς».

Νὰ μὴν τὸν πιστέψουμε;

Ὁ Ταγκ. ἀνέχεται νὰ βρίζουνε τῇ Γαλλίᾳ; Ὑψιστε Θεέ! Μὰ ὁ Ταγκ. εἶτανε στὸν πόλεμο Ἀνταντικός, καταδιώχτηκε κιάλας, φυλακίστηκε κιάλας. Στὸ ρομάντζο πού δημοσιεύει στὸ Νου.μ. δειχνεταὶ σήμερα ριζοσπαστικώτερος. Ἀπρεπο τὸ φέροσμά του, μὰ ἡ κακὴ προέθεσις ἀναπόδευχτη. Καὶ τὰ δικαστήρια ἀκόμα, ἅμα δὲ βεβαιώσουνε δόλο, τοὺς ἀδωνώνουνε τοὺς τέτοιους. Ἐμεῖς θὰ δειχτοῦμε πιὸ πιστηροὶ στὸ φίλο μας, στὸ συναγωνιστὴ μας, στὸν πολύπαθο τὸν Ταγκόπουλό μας; Ἀξίζει νὰ τονὲ χτυπάει κανεὶς ἔτσι γιὰ μιὰ του λαθεμένη ἀντίληψη καὶ νὰ τοῦ στηνῇ πόλεμο πρωτάκουστο; Γιατὶ αὐτὸ πού τοῦ κάνετε, Δάσκαλέ μου, δὲν εἶναι πόλεμος. Εἶναι μπουρλότο, φουρνέλο, καταιγισμὸς ἀπὸ θροισιές, πού πλουτίζουνε τὸ λεξικὸ μας μὲ μιὰν ἀγνωστὴ σειρά ὀθροιστικὰ ἐπίθετα. Καὶ γιατί παρακαλῶ; Γιατὶ ὁ Τ. δὲ φαντάστηκε πῶς μὲ τὰ γραφόμενα τοῦ κ. Στ. μπορούσε νὰ πειραχτεῖ ἡ Γαλλία. Ἄν παρουσιαστεῖ ἕνας νὰ γράψῃ σήμερα κατὶ ἐνάντια τῆς Γερμανίας, δὲ φαντάζουμαι πῶς ὁ Ταγκ. θὰ τοῦ ἀρνηθεῖ, ἅμα εἶναι ἀνθρωπος μὲ κύρος κι ὄνομα. Πρὶν ἀπὸ τὸν κ. Στ. δὲ δημοσιεύτηκε ἄρθρο δικό σας στὸ Νομά, ὅπου κακομεταχειρίζαστε σκληρὰ τῇ Γερμανικῇ ἐπιστῇμῃ τότε πού μᾶς μιλῆσατε γιὰ τὸ Χατζηδάκη; Καὶ τώρα αἰλε δὲ δημοσίεψε τὸ γράμμα σας ἐνάντια στη Γερμανία, ἂς εἶναι καὶ παράκαιρα;

Δὲ θέλετε νὰ συνεργάζεστε σὲ περιοδικό, πού θαρρεῖτε πῶς βρίζεται σκόπιμα ἡ Γαλλία. Πού νὰ τὸ φανταζόσαστε πῶς τὰ παιδιὰ ἐδῶ πού τρέξανε ἔξυπνα νὰ σᾶς ἀγκαλιάσουνε, θὰ σᾶς βάζανε νὰ συνεργαστεῖτε στὸ φύλλο τους μ' ἕνανε νεκρὸ ὀχτρο τῆς Γαλλίας! Ἄν μπορούσατε νὰ ξαίρετε τί Νεμποισμός ποτίζει τὰ κόκαλα τῶν καινούργιων σας φίλων, τότε θὰ βλέπατε πῶς ὁ Ταγκ. εἶναι λευκὸ περιστερί Γαλλοφιλίας. Στὶς ρελάμες πού κολλήσανε τὰ παιδιὰ στοὺς τοίχους, ὀνομάζανε τὸν πεθαμένο συντάχτη τους, τὸ Δραγοῦμη, ΕΞΟΡΙΣΤΟ. Αὐτὸ τὸ

ἔξοριστος μὲ κεφαλαῖα, σὲ μιὰ φιλολογικὴ ρε-
κλάμα, σὲ σὰς τὸ Βενιζελόφιλο δὲ σὰς μυρίζει ἀπὸ
μακριὰ ἀντιανταντισμό, δηλαδὴ ἀντιγαλλισμό ; Κ' ἔ-
τσι, θέλοντας νὰποφυγετε τὴ Σκύλλα, πέσατε στὴ
Χάρυβδι ἀνύποπτα.

Μᾶς μένει τώρα τὸ μεγάλο ζήτημα.

Ὁ Νομᾶς Μπολσεβικίζει.

Ἐδῶ τώρα τί νὰ σᾶς πῶ ; Ἀπὸ τὸν τρόπο πὺν μᾶς
περτάτε τὴ λέξη αὐτὴ σὺ θρυσιά στὰ μούτρα, φαίνεται
πὺς ἐσεῖς ἀποδίνετε στὸν ὄρο αὐτὸν κάποιο νόημα
τρομερό.

Ἔτσι, ὁ καθένας, ἀνάλογα μὲ τὴν ιδιοσυγκρασία
τοῦ ἢ μὲ τὰ συμφέροντά του ἢ μὲ τὴν τέτοια ἢ τέ-
ποια μόρφωσή του, μπορεῖ νὰ πλαταίνει ἢ νὰ στε-
νεύει τὴν ἔννοια τοῦ Κομμουνισμοῦ.

Γιὰ μᾶς ὁ Κομμουνισμός εἶναι μιὰ ἐπιστημονικὴ
καὶ φιλοσοφικὴ θεωρία, πὺν σήμερα ζητάει νὰ βρεῖ
τὴν πρακτικὴ ἐφαρμογὴ της σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Κοι-
μμουνισμός εἶναι ἡ ἀντίδραση πὺν γεννιέται μοιραία
ἀπὸ τὴ χρεωκοπία τοῦ καπιταλισμοῦ, ἀπὸ τὴν ἀδυνα-
μία τῆς ἀστικῆς τάξης νὰναδιοργανώσει τὴν παρα-
γωγὴ καὶ νὰποκαταστήσει τίς ἡθικὰς ἀξίες, πὺν σή-
μερα εἶναι λέξεις κούφιεσ στὸ ἐπίπεδο τῆς πραγματι-
κότητος. Δὲ σᾶς κάνω μάθημα, φυσικά. Σᾶς τὰ θυ-
μίζω μόνο τάπλά αὐτὰ πράγματα.

Νὰ μὴν ἀποζημιωθεῖ ἡ Γαλλία πὺν καταστράφηκε,
ἀλήθεια, ποὺς δὲν τὸ θέλει. Μὰ νὰποζημιωθεῖ — ἀν
εἴτανε τρόπος — ἀπὸ τοὺς ἀστοὺς τῆς Γερμανίας.
Ὁ λαὸς τῆς Γερμανίας τί χρουστάει νὰ πληρώνει αὐ-
τὸς τίς ζημιὰς πὺν κάνουν οἱ ἀστοὶ του ;

Μὴ μοῦ ἀντιτάξετε πὺς καὶ ὁ Γερμανικὸς λαὸς εἶ-
ναι συνυπεύθυνος μὲ τοὺς ἀστοὺς. Οἱ κακοίμοιροι οἱ
λαοὶ δὲν ἔχουνε γνώμη. Ποῦ ἀφίγει ἡ στρατιωτικὸς
νόμος νὰ ἔχουνε γνώμη λείτερη. Αὐτοὶ σέρνουνται
στὸ σφαγεῖο τοῦ πολέμου πᾶντα σὶν τὰ πρόβατα.
Γιὰτὶ δὲν εἶναι μόνο ὁ στρατιωτικὸς νόμος. Εἶναι καὶ
ὁ τύπος, εἶναι καὶ ἡ ἐκκλησιά, εἶναι καὶ τὸ σκο-
λειό, ὅλα ὅλα, πὺν τοῦ θολώνουνε τὸ νου, πὺν δὲν τοῦ
ἐπιτρέπουνε νὰ σκεφτεῖ. Τὸ ἴδιο θὰ ἔλεγα καὶ ἀν εἴ-
τανε ἡ Γαλλία νὰ πληρώσει στὴ Γερμανία.

Βέβαια, ἡ ἀστικὴ Γαλλία θέλει νὰ προφυλαχτεῖ ἀ-
πὸ μιὰ καινούργια ἐπίθεση καὶ λαβαίνει ἀπὸ τώρα τὰ
μέτρα της. Ἡ ἀστικὴ Γαλλία δικίω ἔχει νὰ σκεφτε-
ται ἔτσι.

Μὰ ἐσεῖς, οἱ Γάλλοι διανοούμενοι, τί κάνετε σή-
μερα γιὰ νὰ προλάβετε μιὰ καινούργια ἀνθρωποφα-
γὴ ; Δὲ φτάνει τὸ αἷμα πὺν χύθηκε ; Θὰ ξαναδεῖ
ὁ κόσμος ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ ἀγριο θέαμα τοῦ τελει-
ταίου πολέμου ; Θάφήστε τὴ λύσσα τοῦ οικονομικοῦ
ἀνταγωνισμοῦ νὰτιμάσει ἄλλη μιὰ φορὰ τὸν πολιτι-
σμό μας ; Δὲ θὰ χρησιμοποιήσετε τὸ κύρος σας, τὴν
ἐπιβολὴ σας πάνω στὶς μάζες, καὶ πάνω στὶς κυβέρ-
νησες γιὰ νὰ σθῆσετε κάθε ἀφορμὴ, νὰ ξεράνετε τὸ
σπόρο κάθε μελλοῦμενου ἀλληλοσπαραγμοῦ ; Δὲ θὰ
Μπολσεβικίσετε καὶ σεῖς ; Δὲ θὰ νιώσετε δηλαδὴ τὸ
αἷμα σας νὰ βράζει ἀπὸ ἀγανάχτηση, μπροστὰ στὸ
θέαμα τοῦ καινούργιου πολέμου πὺν μᾶς μαγερεύε-
ται ;

Γιὰτὶ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἐπαναστατήσῃ, καὶ νὰ
φωνάξῃ, ὅποιος πιστεύει στὴν Ἀνατολὴ μᾶς καὶ

νούργιας Ζωῆς, ὅποιος φρίττει στὴν ἰδέα μιᾶς νέας
αἱματοχυσίας, ὅποιος ξαίρει πὺς ἡ συντριβὴ τοῦ ἐ-
νὸς θὰ γεννήσῃ τὴ δίψα τῆς ἐκδίκησης στὴν ψυχὴ
τοῦ ἄλλου, καὶ ὁ κόσμος θὰντηρήσῃ πάλε ἀπὸ τίς οἰ-
μογὲς τῶν θιμάτων τοῦ πολέμου.

Ἀκόμα δὲν ξεράθηκε τὸ αἷμα πὺν χύθηκε, ἀκόμα
δὲ στεγνώσανε τὰ δάκρυα τῶν μαννάδων πὺν εἶδανε
τὰ παιδιὰ τους σκοτωμένα.

Ἄν οἱ διανοούμενοι δὲν μπορέσανε νὰ ἐμποδίσου-
νε τὸν παγκόσμιο πόλεμο, ὡς μὴν ξαναδεῖ ὁ κόσμος
τὸ ἀγριο θέαμα ἀνθρώπων τῆς Τέχνης καὶ τῆς Ἐ-
πιστήμης νὰ χεροκροτοῦνε καὶ νὰ ἐπιχαίρουνε στὶς
φρικαλεότητες τοῦ πολέμου.

Ἐμεῖς δὲ θέλουμε νὰ πιστέψουμε πὺς οἱ μεγάλοι
ἄνθρωποι πὺν κυβερνοῦνε σήμερα τὴ Ρωσία, εἶναι
ὀργανῆτα τοῦ Κρίζερ.

Πιστεύουμε πὺς μόνο ἡ ριζικὴ μεταβολὴ στὰ οἰ-
κονομικὰ θεμέλια τῆς σημερινῆς κοινωνίας μπορεῖ νὰ
καταργήσῃ, ἀν ὄχι σήμερα ἀμέσως, μὰ ἀργότερα,
τίς συμφερντολογικὲς αἱματοχυσίες καὶ τὸ ἀλληλοφά-
γμα.

Ἐμᾶς μᾶς συγκινεῖ βέβαια τὸ τραγικὸ θέαμα ἐκ-
τομμυρίων Ρώσων, πὺν ἡ ἀστικὴ Εὐρώπη τοὺς κα-
ταδίκασε στὸ θάνατο τῆς πείνας καὶ δὲν τοὺς ἀνα-
γνωρίζει τὸ δικαίωμα νὰ ζήσουνε ὅπως θέλουνε.

Ξαίρουμε καλὰ πὺς ὁ σημερινὸς νικητὴς μπορεῖ
αὐριο, μ' ἓναν καινούργιο συνδυασμό, νὰ βρεθεῖ νι-
κηφόρος.

Κ' ἔπειτα ; Θὰ καταδικαστεῖ ἡ Εὐρώπη νὰνεβί-
ζει πᾶντα τὴν πέτρα τοῦ Σίσικρου ; Δὲ θὰ ζητήσῃ νὰ
δημιουργήσῃ κάποια σταθερότερα θεμέλια στὴ ζωὴ
της ; Καὶ ἀν ἡ Γερμανία ἀρνιέται σήμερα νὰαναγνωρί-
σῃ αὐτὴ τὴν ἀνάγκη καὶ ἐπιδοιλεῦνται τὴν εἰρήνη, τί
κάνουμε ἐμεῖς γιὰ νὰ καταστήσουμε ἀδύνατη τὴν ἐ-
πανάληψη τοῦ πολέμου ; Μὲ τὸ νὰ περιμένει ὁ ἓνας
τὸν ἄλλο νὰ κάνει ἀρχή, δὲν κερδίζουμε τίποτα. Τίμῃ
ἀξίζει ὅποιος ἔχει τὸ κουράγιο νὰ δώσῃ πρῶτος
τὸ χέρι.

Ἐσεῖς ὁ ἴδιος, στὰ «Ἀνὰ Τριαντάφυλλω» σας, ἡ
μᾶς διδάξατε χτὲς ἀκόμα, πὺς «ὁ σκοπὸς μᾶς ὁ πὺν
μεγάλος, ἡ ἀπαραίτητη καὶ πρώτη μᾶς ἀνάγκη θέλει
νὰγαποῦμε καὶ νὰ μᾶς ἀγαποῦνε ἀφοῦ, ὡς τὸ ποῦμε
φανερὰ, ἡ μήτρα τοῦ κόσμου εἶναι ἡ ἀγάπη» ;

Ἄς μὴν ἐπιτρέψουμε νὰ συντριφεῖ ἡ μήτρα τοῦ
κόσμου, ἡ Ἀγάπη. Ἄς κάνουμε νὰ λάμψῃ ὁ ἥλιος
της μέσα σὲ ὅλες τίς ψυχές, πάνω ἀπὸ πατρίδες καὶ
σύνορα.

Δὲν πρόκειται πᾶν γιὰ τὸν κ. Σταϊνιμέτσο. Ἐνα τε-
λευταῖο τοῦ δημοσίου ὁμολογῶ πὺς καὶ μένα μοῦ
γέννησε πολλὰς ὑποψίες καὶ ἀφιβολίες.

Ἴσως οἱ ἀστοὶ τῆς Γερμανίας νὰ θέλουνε νὰ ξε-
μεταλλευτοῦνε καὶ τὸ Μπολσεβικισμό τῆς Ρωσίας.
Γιὰ ὅλα εἶναι ἄξιοι οἱ ἀστοὶ ἅμα τοὺς δαγκώνει μύλι-
στα τὴν ψυχὴ ὁ πόνος τῆς ἡττας, δηλαδὴ τοῦ κέρ-
δους, πὺν βλέπουνε νὰ τοὺς ξεφεύγῃ ἀπὸ τὰ χέρια.

Μὰ ἐμεῖς ὡς μὴν κοιτάξουμε τοὺς ἀστοὺς. Τοὺς
λαοὺς ὡς κοιτάξουμε. Τοὺς λαοὺς πὺν κοίτονται ὅλοι
συντριμμένοι ἀπὸ τίς πληγὲς τοῦ πολέμου. Ἄς γεί-
ρουμε ἀπάνω τοὺς σπαραχνικά καὶ ὡς τοὺς ψιθυρίσουμε
στὸ αὐτί «Ἐννοια σας, ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι τοῦ Νοῦ
δὲ θὰ ἐπιτρέψουμε νὰ ὀδηγηθεῖτε ἄλλη μιὰ φορὰ στὴ
σφαγὴ. Θὰ προτιμήσουμε νὰ σπάσουμε τὴν πέννα

μας, μὰ συνεργοί ἄλλης μᾶς τέτοιας ἀτιμίας δὲ θὰ γίνουμε». Ἔτσι ἄς τοὺς μιλήσουμε.

Τὸ βλέπω. Θὰ χωριστοῦμε. Εἶναι μοιραῖο, εἶναι ὁ ἱστορικὸς νόμος.

Ἐμεῖς, τὰ παιδιά σου, σὲ συνεχίζουμε. Παίρουμε τὴν ἐπαναστατικὴ σημαία τοῦ Δημοτικισμοῦ καὶ τὴν ἀπλώνουμε ἀψηλά, ὅσο μπορούμε πρὸ ἀψηλά. Δημοτικισμὸς θὰ πεῖ Ἐπανάσταση, θὰ πεῖ Λευτεριά. Τὴ Λευτεριά ζητοῦμε νὰ τὴν ἀπλώσουμε σὲ ὅλο τὸν κόσμο, πάνω σὲ ὅλους τοὺς σκλάβους καὶ μέσα ἀπὸ τὰ σύνορά μας καὶ ὅξω ἀπὸ τὰ σύνορά μας, παντοῦ ὅπου ζοῦνε σκλάβοι, εἴτε σκλάβοι τοῦ κομποῦ εἴτε σκλάβοι τοῦ μυαλοῦ καὶ τῆς ψυχῆς, καὶ μέσα στὶς φάμπρικες καὶ μέσα στὰ χωράφια καὶ μέσα στὰ σπίτια.

Τὶς ἡλιουσίδες τοῦ λαοῦ ζητοῦμε νὰ σπᾶσουμε.

Ὁ Δημοτικισμὸς μᾶς πέφτει σήμερα στενός. Ὁ

Δημοτικισμὸς ὁ δικὸς μας εἶναι ἓνα μέρος μόνο ἀπὸ τὸ μεγάλο ἀπελευθερωτικὸ ἀγῶνα ποὺ ἔχουμε νὰ κάνομε.

Τὸ πρόγραμμα τοῦ Δημοτικισμοῦ, ποὺ ἀληθινὰ ἐσεῖς πρῶτος ὑψώσατε τὴ σημαία του, πιστεύουμε πῶς μόνο μὲ τὴν ἐπικράτηση τοῦ λαοῦ, τῶν ἐργατῶν καὶ τῶ χωρικῶν στὸν κοινωνικὸ ἀγῶνα, θὰ μποροῦσε νὰ πραγματοποιηθεῖ.

Νὰ γιατί παραξενεύομαστε σὰ σὰς βλέπουμε νὰ μᾶς πετροβολᾶτε καὶ νὰ μᾶς ἀναθεματίζετε ἀπὸ τὸ ἀντίθετο στρατόπεδο, ἐσεῖς, ποὺ ὠνειροπολοῦσατε νὰ σὰς ἔχουμε στὸ πλευρὸ μας.

Νὰ γιατί πονοῦμε, σὰ βλέπουμε ἐσᾶς ποὺ παλαίψατε γιὰ τὴν Ἀλήθεια, νὰ στέκεστε σήμερα ἀντιμετωποῦντες μᾶς καὶ νὰ μᾶς προκαλεῖτε σ' ἓνα σκληρὸ ἀγῶνα, ἐσεῖς, ὁ Δάσκαλός μας, ἐμᾶς τὰ παιδιά σου.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

0

ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ

— Ὅλα ἔτοιμα, Πάνο. Καὶ τὸ γάλα καὶ τ' αὐγὰ καὶ τὸ ψωμί. Θὰ φέρω κοντὰ στὸ κρεβάτι τὸ μικρὸ τριπέδακι καὶ ὅποτε θέλεις τρῶς. Ἐγὼ θὰ πάω, γιατί θὰ μὲ περιμένει ὁ ἄντρας μου.

— Ἄς εἶσαι καλά. Μά, γιὰ πές μου, πόσο μᾶς ἔχει σήμερα ὁ μήνας;

— Δώδεκα...

— Ἐχὼ τὰ γενέθλια. Κλείνω τὰ τριάντα πέντε καὶ μπαίνω στὰ τριάντα ἔξι. Γέρασα... Ἄλλοι παντρεύονται στὰ χρόνια μου καὶ γὼ σβήνω, πεθαίνω.

— Χριστὸς καὶ Παναγιά! Τ' εἶναι αὐτὰ τὰ λόγια, Πάνο;

— Βλέπω τὰ χέρια μου ποὺ κοκκιάσανε, χαδεύω τὸ πρόσωπό μου καὶ νιώθω πῶς βαθουλώσανε τὰ μάγουλά μου. Μ' ἔφαγε ἡ ἀρρώστια καὶ ὁ γιατρὸς ἀκόμα δὲ βρῆκε τί ἔχω.

— Μὰ δὲ σὲ εἶπε; Ὑστερα ἀπὸ τὸ δυνατό κεῖνο κροτόγυμνα ποὺ πέρασες, σὲ πλάκωσε μιὰ ἀδυναμία. Θὰ σοῦ περάσει ὅμως. Τώρα ἔχεις ἀρχίσει καὶ παίρνεις τὰ πάντα σὲ καὶ σοῦ ξανάρχεται τὸ χρῶμα. Ἐσὺ ὅμως ἀπελπίξασαι. Μιὰ μικρὴ ἀδυναμία καὶ θὰ περάσει.

— Ἴσως καὶ τὸ φαρμάκι, ἡ πίκρα...

— Μὴν τὸ συλλογιέσαι· ἅμα σηκωθείς, ὅλα θὰ διορθωθοῦν. Ἀφῆσες κ' ἐλάνανε τὰ πεθερικά σου ὅ,τι θέλανε. Γίνε καλά καὶ πάτησε πόδι καὶ θὰ δεῖς.

— Ἀχ, πῶς τὰ βλέπεις ὅλα ἴσια, ξαδερφοῦλα μου.

— Ὅπως εἶναι τὰ βλέπω. Θὰ μὲ θυμηθεῖς μιὰ μέρα. Μὰ τώρα πρέπει νὰ πηγαῖνω μήπως ἀνηυχήσουνε στὸ σπίτι.

— Μιὰ χάρη ἀκόμα. Ἄνοιξε τὴν κασέλα καὶ βγάλε μου τὴν καλὴ φορεσιά, ποὺ εἶναι ἀπάνω ἀπάνω. Εἶναι κ' ἓνα ἄσπρο ποικάμισο καὶ ὁ λακμοδέτης μου. Ἀφοῦ σήμερα ἔχω τὰ γενέθλια, θὰ δοκιμάσω νὰ σηκωθῶ καὶ θὰ στολιστῶ νὰ φάω. Ἄν θέλεις μάλιστα, στείλε τὸ μικρὸ σου τὸ γιὸ στὸ Νικόλα τὸν μπαρμπέρη νὰ ρθεῖ νὰ μὲ ξουρίσει. Θάχω δεκαπέντε — εἰκοσι μέρες νὰ ξουριστῶ καὶ μὲ φάγανε τὰ γένηνα.

— Θὰ τὸν στείλω. Μὰ γιατί νὰ σηκωθείς; Θὰ κουραστεῖς...

— Ὅχι... νιώθω ἓνα μεγάλο κουράγιο σήμερα.

— Ἐτοίμα καὶ τὰ ρούχα. Πάω. Νὰ τὰ χιλιάσεις, Πάνο...

Ὅταν ἔφυγε ἡ Μπήλιω ἡ ξαδέρφη του, ὁ Πάνος δοκίμασε νὰ σηκωθεῖ. Ἐπειτα ἀπὸ ἓνα μῆνα ποὺ σάπιζε στὸ κρεβάτι χωρὶς νὰ κουνηθεῖ, αἰστανότανε κάποια δύναμη σήμερα. Σηκώθηκε, μὰ δὲ φόρεσε ἀκόμα τὰ καλά, μαῦρα ρούχα, τὰ γαμπριάτικα. Κάθησε σὲ μιὰ καρέκλα καὶ ἀκούμπησε τὸ χέρι του στὸ μικρὸ καναπέ. Θάρθει τάχα ὁ Νικόλας; Ἀποκρῆς τώρα καὶ θάχει δουλιές. Δὲν πειράζει, ὅς ἔρθε καὶ ἀργότερα. Μὰ πρέπει νὰ στολιστεῖ. ἔχει τὴ γιορτὴ του σήμερα, τὰ γενέθλιά του. Ἀ, τί χαρούμενη μέρα στὰ παλιὰ τὰ χρόνια, σὰν εἶτανε παιδί. Ἡ μάννα του, ποὺ τὸν εἶχε κανακάρη μέσα σὲ τρεῖς κόρες, τοῦκανε τηγανίτες. Ὅσο φτωχὴ καὶ ἂν εἶταν, οἰκονομοῦσε ἀπὸ τὰλλα ἔξοδα γιὰ νὰγοράσει τὸ ἀλεύρι καὶ τὸ μέλι καὶ τὴν κανέλλα. Καὶ τὸ πρῶτ', μόλις ξημέρωνε, ἔφτιανε τὸ χυλὸ κ' ἔψηνε στὸ λάδι τίς τηγανίτες καὶ τίς μέλωνε κ' ἔρρηχνε τὴν κανέλλα. Κ' ἔπειτα ἔβαζε λίγες - λίγες στὸ πιάτο, καὶ αὐτὸς τίς ἐμοίραζε στὶς γειτόνισσες.

— Γιατί οἱ τηγανίτες, Πάνο; ρωτοῦσαν οἱ γειτόνισσες.

— Σώνω τὰ δέκα καὶ πετᾶω στὰ ἑντεκα, ἔλεγε χαρούμενος, καὶ οἱ γειτόνισσες τοῦ λέγανε νὰν τὰ χιλιάσει καὶ τὸν φιλοῦσανε, καθὼς εἶτανε καὶ ὁμορφος.

Καὶ δὲν ἄφησε χρόνον νὰ μὴν τοῦ κάνει τηγανίτες ἡ μάννα του.

— Κανακάρη μου, ἐσὺ θὰ μοῦ παντρεύεις τὰ κορίτσια καὶ σὺ θὰ μὲ γεροκομήσεις.

Καὶ μὴπως δὲ σταῖθηκε καλὸς καὶ ἀξίος; Ποιὸς πρόκυψε σὰν καὶ αἰπόνε;

Φτωχόπαιδο, μπῆκε νωρὶς στὰ δάσανα. Μὰ εἶχε χρυσὴ τὴν τύχη. Σὰν τὸν εἶδανε ἄξιο καὶ πιστὸ,